

Ніна Карпенко

доцент,

доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу

Михайло Логвин

канд. геогр. наук, доцент,

доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу,

Полтавський університет економіки і торгівлі,

м. Полтава

ТЕНДЕНЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

З другої половини 2021 року, після хвилі локдаунів, що прокотилися світом у 2020-2021 роках, в Україні намітилася позитивна тенденція щодо активізації внутрішнього туризму та поступового поживлення в'їзного туризму. За даними Державного агентства розвитку туризму (ДАРТ) упродовж 2021 року Україну відвідало понад 4 млн. іноземців, що перевищило аналогічний показник 2020 року майже на 26%. Серед мандрівників найбільше витрачали громадяни Об'єднаних Арабських Еміратів – в середньому \$2 220 за період перебування. Середні витрати іноземного туриста в Україні склали \$929. Основною метою подорожі іноземців до нашої держави у 2021 р. були відпустка, дозвілля та відпочинок (29,5% опитаних респондентів). Ще 25,9% відповіли, що прибули до України з діловою поїздкою. Відвідування рідних та друзів вказали 22,4% опитаних. На лікування та оздоровлення приїхало 11,7% іноземців, а ще 1,2% мандрівників відвідали Україну у пошуках власного коріння [3].

Повномасштабне вторгнення росії стало ще більшим випробуванням для вітчизняної туристичної галузі, ніж пандемія. Активні бойові дії та тимчасова окупація на території східних і південних регіонів України унеможливили функціонування розвинених туристичних дестинацій у Запорізькій, Миколаївській, Донецькій та Херсонській областях. А в умовах постійних ракетних обстрілів та «шахедних» атак, безпекові питання організації

туристичної діяльності стали надзвичайно актуальними для усіх регіонів нашої країни.

Проте й у таких умовах вітчизняна галузь продовжує працювати, адже бажання подорожувати у людей залишається й у найскладніші періоди. Серед основних тенденцій сучасного розвитку туризму в Україні, варто назвати наступні:

- Зменшення обсягу та міжрегіональне перенаправлення туристичних потоків. Найбільш затребуваними туристичними регіонами стали Львівщина, Івано-Франківщина та Закарпаття, також поступово зростає туристична зацікавленість Полтавщиною, Київщиною та Подільським регіоном.

- Поява ще однієї категорії споживачів рекреаційно-туристичних послуг – вимушені переселенці, які переїхали в інші регіони в силу складних життєвих обставин та бажають дізнатися більше про місце свого перебування. Часто їм в нагоді стають місцеві туристичні підприємства, які пропонують екскурсійні програми, що надають інформацію не лише про історико-культурні та природні атракції міста, а й про магазини, заклади харчування, розважальні, медичні та освітні заклади, інфраструктурні підприємства.

- Втрата значної частини ресурсного та інфраструктурного потенціалу. За попередніми підрахунками ДАРТ у 2022 р. військові дії нанесли великої шкоди більш, ніж 900 об'єктам природо-заповідного фонду України. А за даними Міністерства культури та інформаційної політики України за період з 24 лютого 2022 року по 25 липня 2023 року пошкоджено або зруйновано 763 об'єкти культурної спадщини, у тому числі 105 об'єктів національного значення [1, 3]. Війна кардинально змінила можливості транспортного обслуговування туристів, зокрема виїзного та в'їзного напрямів. Зупинка авіаперевезень стала одним із критичних факторів для галузі. Наразі туроператори прагнуть компенсувати закрите небо поїздками на автобусах із відносно безпечних регіонів нашої країни, що знаходяться на відстані від бойових дій. Найчастіше пропонують наступне вирішення цього питання: автобусні тури з українських міст та авіатури з найближчих аеропортів європейських країн-сусідів.

- Нові безпекові вимоги та обмеження (загальні й регіональні) щодо організації туристичних подорожей. Зокрема, під час мандрівок

Україною забороняються сплави, походи, прогулянки та екскурсії по маршрутах біля критичної інфраструктури, військових та стратегічних об'єктів. Недоступними є туристичні дестинації, наближені до кордонів з Білоруссю та Росією. Регіональні туристичні обмеження й заборони визначені з урахуванням актуальної безпекової ситуації та, як правило, оприлюднені на сайтах військових обласних адміністрацій.

- Поява нових напрямів туризму – волонтерський, солідарний. Навіть у перші дні повномасштабного вторгнення до України їхали іноземці. Це були представники делегацій, урядових чи неурядових організацій, що приїздили висловити свою підтримку на рівні держав, а також волонтери, які везли допомогу. Вони потребували поселення, харчування, трансферу, мовного супровіду, що можна віднести до послуг ділового туризму. Ці люди своїм приїздом демонструють не лише свою занепокоєність війною та усвідомлену підтримку України, а й надають реальну допомогу конкретним місцевим територіальним громадам та локальним бізнес-структурам – перерахування коштів, благодійні концерти та акції, надання необхідного обладнання, замовлення харчування та проживання у закладах, які відновлюють свою роботу на деокупованих територіях.

- Поява нових туристичних атракцій. Війна вже створила чимало локацій, які стають об'єктами відвідування – на весь світ стали відомими Буча, Ірпінь, Гостомель, Бородянка, Макарів, Горянки, Охтирка, Ізюм, Балаклея та інші населені пункти нашої країни, які в перші дні війни зазнали масованих авіаударів та пережили жахливі часи рашистської окупації. Після закінчення війни таких локацій стане ще більше – місця битв та героїзму захисників, військові поховання, меморіали, музеї.

Тож навіть в умовах повномасштабної війни вітчизняна туристична галузь не лише існує, а й продовжує розвиватися, шукаючи альтернативні форми організації та створюючи нові, адаптовані до умов і споживацьких запитів продукти. Є велика ймовірність, що у післявоєнній перспективі значно активізується в'їзний туризм. Цьому вже зараз сприяє медійна зацікавленість Україною у світі, яка може бути конвертованою у туристичний бренд після війни. Тому подальший розвиток туристичної галузі буде залежати, перш за все, від відбудови інфраструктури, вирішення безпекових питань, розробки

якісних, доступних й регіонально адаптованих туристичних продуктів та їх належної промоції.

Ключові слова: туризм, війна, тенденції, безпека

Список використаних джерел:

1. Стан розвитку туризму в умовах війни та повоєнне відновлення / Карпенко Ю. В., Логвин М. М., Тараненко О. О., Логвин Д. М., Луценко О. І. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія Економічні науки. – 2023. – № 1. – С. 59–68.

2. У 2021 році в Україні найбільше витрачали грошей туристи з ОАЕ [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/u-2021-roci-v-ukrayini-naubilshe-vitrachali-groshey-turisti-z-oe>.

3. Через війну в Україні вже постраждали 763 об'єкти культурної спадщини [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3745295-cerez-vijnu-v-ukraini-vze-postrazdali-763-obekti-kulturnoi-spadsini.html>.